

NÉPSZAVA

A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT KÖZPONTI KÖZLÖNYE

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VIII, Conti ucca 4 • Megjelenik hétfő kivételével minden nap • Telefonszám: 1-303-30, 1-303-31 és 1-303-32

Békét és szabadságot!

(M. I.) Háború és béke, szegénység és gazdagság, inség és bőség, sokmillió nélkülöző és kevésszámú, vagyonban, jólétben dúskáló: mindez a kapitalista társadalmi rendszer velejáró következménye. Az ember politikai, gazdasági, társadalmi, irodalmi és művészi téren egyaránt küzdelmet vív mindezek ellen. A kapitalista társadalom természetéből folyó társadalmi anarchiát nem lehet megszüntetni a kapitalista társadalmi rendszer megszüntetése nélkül, de valljuk, hogy a társadalmi bajokat lehet csökkenteni, a vérsélyt hatásaiban lehet korlátozni. Az, hogy valaki szociáldemokrata, nem menti föl az alól, hogy a kapitalista társadalom következményei ellen is föl ne vegye a harcot. Nem lehet a háború ellen való küzdelmet azzal elhárítani, hogy aki a szocialista társadalmi rendért harcol, az egyben a háború ellen is küzd. Ez a fölfogás nagyon kényelmes és fölmentést jelent a kapitalista társadalom káros következményei ellen való gyakorlati küzdelem alól.

Amíg kapitalista társadalom van, addig a háború sem küszöbölhető ki a politikai küzdelem eszközeinek sorából. Háborúk, hódítások tarkítják a kapitalista társadalom kialakulását és uralomrajutását. Az imperializmus terjeszkedő és hódító törekvéseinek eszköze a háború.

A háború az emberi társadalom legnagyobb, mindent megsemmisítő csapása. Az ellene való küzdelmet nem kell indokolni. Van, akik a háborút ősi emberi ösztönnel tartják és azt állítják, hogy háború mindig volt és mindig lesz. Ezek természetesen nem küzdenek a háború ellen. Ellenkezőleg, mindig háborúra készülnék és a háborúban becsvágyuk, társadalmi és politikai karrierjük beteljesülését látják. Nem is szólunk azokról, akik a háborúban mások vére, könnye és szenvedése árán gazdagodnak meg. Háborúban keletkeznek az új nagyvagyonok...

Nem szabad a háborút természetes emberi ösztönnel tartani, amely leküzdhetetlen és megfékezhetetlen. Amióta az ember a társadalom keretében él, rendkívül sok durva és nyers ösztönről szokott le, ezeket megfékezte és érvényesülésüket büntetéssel sujt-

ja. A háborút sem szabad kivételnek tekinteni. Erről is leszokhat az emberiség.

A háború ellen való küzdelemnek sokféle eszköze van. Sok nemzetközi tanácskozáson foglalkoztak már a háború ellen szóló háború megszervezésével. Szocialista és polgári pacifisták egyaránt keresték a háborúelleni küzdelem alkalmas és sikeres eszközeit. Radikális oldalról az általános, hadiipari, és közlekedési sztrájkot és az antimilitarista propagandát tartották megfelelő eszköznek. A legutóbbi világháborúban ezek alkalmazására még csak sor sem kerülhetett. Most is kétséges, hogy ha kitörne a háború, lehetne-e alkalmazásukról szó? Egyébként is, ezeknek az eszközöknek csak akkor van szerepük, ha már kitört a háború. Hatásuk tehát csak annyi, hogy akadályokat gördítenek a háború vitele elé, de magát a háborút nem küszöbölik ki és nem teszik lehetetlenné. A háborúellenes határozatoknak és akcióknak pedig csak akkor van értékük, ha a háború megelőzésére vezetnek. A béke biztosítása tehát a legfőbb cél. Nehéz feladat, kapitalista társadalomban majdnem teljesíthetetlen, mégsem szabad előle kitérni. Milyen eszköz alkalmas tehát a háború kiküszöbölésére, vagy a háborús veszély csökkentésére — a kapitalista társadalmon belül?

A közvetlen akciók, általános sztrájkok, politikai tüntetések, a hadsereg demoralizálása még háborúban sem vezetnek sikerre. A háború vitele különben is lényegesen befolyásolja a politikai és társadalmi küzdelmeket és egészen más viszonyokat hoz létre, mint amiket föltételeznek ilyen közvetlen akciók lehetőségének sikeres alkalmazására.

Vissza kell térnünk az egyetlen lehetséges és az adott viszonyok között szintén korlátozott hatású eszköz alkalmazásához: a szellem megváltoztatásához, a neveléshez. A háború kiküszöbölésének lehetőségét, a béke értékének növelését az egyéni és társadalmi nevelésben, a közszellem alapvető megváltoztatásában látjuk. Már a családban nagyobb súlyt kell vetni a békés szellemű nevelésre. Az iskola és később a sajtó, a művészet, az irodalom és

a politika háborús szellemét állandó és tervszerű neveléssel kell ellensúlyozni. Ez önmagában talán nagyon gyenge és eredménytelen eszköznek látszik. De ha meggondoljuk, rájövünk arra, hogy nem is rendelkezünk hatékonyabb és célravezetőbb eszközzel. Az egyén gondolkodásának kialakítása, szellemének kifermálása a legfontosabb társadalmi feladat. Megszervezni, nevelni a társadalmat, illetve a tömegeket: ez az alapja a társadalmi, gazdasági és politikai mozgalmaknak is. Ahogy munkástársainkat szervezzük, ahogyan szocialistákat verbuválunk és ahogyan a pártban egyesült tömegek gondolkodását átadatosítjuk, ahogyan szemléletüket formáljuk, úgy kell eszelekednünk a háború ellen való küzdelemünkben is. Mindig, minden helyzetben a béke mellett kell sikra szállni. Ez persze csak akkor sikeres, ha előbb sikerült kiküszöbölünk az egyén politikai függetlenségét, szellemi szabadságát, civil életének elsőbbségét minden katonai szellemmel, intézménnyel és rendszerrel szemben.

A társadalom alkotó eleme az ember. Az ő biztonságaért, az ő jólétéért van minden intézmény. A függetlenségre, önbecsülésre, politikai öntudatra és önálló gondolkodásra szert tett ember, munkás és polgár egyaránt, inkább alkalmas arra, hogy életét és munkáját megvédje és ellenállást tanúsítson minden háborús uszítással és kalanddal szemben. A békének a teljes értékelése, a háborús hősi kultusz ellensúlyozása nagyon fontos feladat, amelyet nem lehet másként, mint az elvi álláspont és világszemlélet megtartásával és hangsúlyozásával elérni. A legkisebb és a leggyengébb szociáldemokrata párt is a szellem állandó művelésével több, jelentősebb értékű, mint a legnagyobb és leghatalmasabb párt közvetlen akció alkalmazására irányuló törekvése. Nem a háborúban kell pacifistának lenni, amikor már nem lehet pacifista, hanem a háború előtt kell a pacifizmusnak, a békés szellemnek, függetlenségnek és szabadságérzésnek olyan erősnek lennie, hogy a háborút ne indíthassák meg, hogy a társadalom szellemének ellenállása miatt ne kerüljön sor háborúra.

Augusztus 1. a békemanifesztáció napja. Soha többé háborút! —

hatásos és büszke jelszó volt. És két éve, hogy állandó háborús veszélyben élünk. Közben háborúk törttek ki, háborúkat folytattak le és újabb háborúk kitörésének híre érhet bennünket a nap minden órájában. A „Soha többé háborút!” — halványabb lett és a tiltakozást, az ellenszegülést föl váltotta az apatikus, tehetetlen belenyugvás. Mondjunk le a békéről és hagyjuk a dolgokat a maguk útján menni? Ezt mondhatnók minden más viszonylatban is. A fasiszmus, a barbarizmus betörése is hasonló érzést válthatna ki belőlünk. A vereség nem jelent bukást és az erőszak győzelme nem bizonyít az igazság, a meggyőződés ellen! A küzdelmet vállalni kell, mert szükségesnek, elháríthatatlannak, életünk céljának és tartalmának tekintjük. S mennél nehezebb ez a küzdelem, annál nagyobbannak kell lennie annak a becsvágnak, amely az igazság, a társadalmi haladás és a szabadság győzelmére irányul. A háborúval a békét, az uszító hősi kultusszal a munka, az ember és a kultúra értékét és megbecsülését kell szembevetnünk. Ki kell tartani a végcél szempontjából a leghatékonyabb eszköz, a nevelés, a szellem elsőbbsége mellett. Vállalni kell az igazság, a haladás, a béke és az emberiség propagandáját. S akik vállalják, azok elsősorban a szociáldemokraták lehetnek.

A kapitalista társadalmi rendben a munkásosztály történelmi feladata, hogy minden magasabbrendű haladást és emberiséget jelentő szellem hordozója és harcosa legyen. És bármilyen közel a háború, sohasem szabad lemondani, belenyugodni, hanem mindig arra kell törekedni, hogy ne legyen, ne lehessen háborút! Háborúellenes szellem, háborúellenes nevelés, háborúellenes tömeggondolkodás és érzés — ez az egyetlen feladat, amely a kapitalista társadalmi rendben rendelkezésünkre áll és sikeresnek, hatékonynak látszik. Ezen túl és ezen kívül a kapitalizmus legyőzése jelent majd a háború fúriáinak legyőzését, az ember és a béke diadalát.

Mi, szocialisták, büszkék vagyunk arra, hogy olyan társadalmi rendnek vagyunk harcosai, amely nem ismeri majd a háborút és a szegénységet, az emberiség e két legszörnyűbb csapását...

Hidegre tenni Bethlent és Eckhardtot

Gázpisztollyal gyakorlatoznak a nyilasok. — Néhány adat a magyar náciik szervezkedéséről

A nyilaskeresztes szervezetek — lehet, hogy a hatóságok tudtával, de mindenesetre jóindulattal elnézésével — tartják gyűléseiket a fővárosban.

Egyik szervezetük a Tompa uca 14. szám alatt van, a másik a Kinizsi utcában.

Tartanak ezenkívül titkos összejöveteleket a Tompa uca 16. szám alatt lévő pincelakásában, ahol naponta 15-16. pisztollyal és rohamkés-sel felszerelt egyenruhás nyilas találkozik.

Egy „nemzeti” áruház

Rendkívül érdekes ezeknek a nyilas csoportoknak a személyi összetétele. Aránylag igen sokan tartoznak a nyilasok közül egy nagy fővárosi divatkereskedő cég személyzete közé, mert

ez a cég, amely segédjeinek 40-50-60 pengőt fizet havonta, megköveteli, hogy a segéd belépjen valamelyik nyilaskeresztes pártba és résztvegyen a nyilaskeresztes mozgalomban is.

Ugyáztik, hogy ez a cég, amelynek egyébként főleg a főváros üzemeinél van szabad bejárása, anyagilag is támogatja ezeket a mozgalmakat, mert a nyilasoknak most már számos autó és motorkerékpár áll rendelkezésükre.

Egyik jelentős helyiségük az Erkel uca 18. szám alatt van, ahol legutóbb két napja tartottak értekezletet, mintegy 30 résztvevővel. Az értekezlet a szabadkőművesek elleni kirohanással kezdődött.

Elmondották, hogy szabadkőműves Bethlen István, Ferenczy Tibor főkapitány, Szendy Ká-

rol polgármester, Friedrich István

és még néhány nevet mondtak. Ezek a szabadkőművesek összeköttetésben állottak Wilsonnal és a francia szabadkőművesekkel és ők okozták Trianont.

Egy úr a minisztériumból

Ez után a bevezetés után egy P. I. nevű minisztériumi tisztviselő tartott nagy beszédet a nemzeti szocializmus céljairól. Elmondta, hogy

a vidék vonul föl rövidesen Pestre fegyverét és Budapest kötelessége, hogy a vidéket fölfegyverezze.

A nyilaskeresztes eszme biztosan győzedelmeskedik, mert öt évre pontosan megszabták a programot. Bethlent és Eckhardtot, akik a nyilasok ellenségei, személyileg is hidegre kell tenni, mert egy ember nem sokat számít a nagy eszme mellett. Elmondotta ez a szónok, hogy nemsokára igazsáért törvény elé kerül, de nem törődik vele, mert neki csak egy törvénye van: a nemzeti szocializmus és úgysem tart már soká a szabadkőművesek és zsidóbarátok uralma.

Egy Gyetván nevű éttermi munkás arra hivatkozott, hogy a horogkeresztes forradalom előreláthatólag áldozatokkal fog járni. Nem is lehet ez másképp, mert

Oroszországban is áldozatokkal járt a bolsevizmus, amelyet csak az választ el a nemzeti szocializmustól, hogy az nemzetközi, emez pedig nemzeti, hogy az zsidóbarát, emez pedig fajmagyar, de a gazdasági célok és az eszközök azonosak.

Közlötték ezen a gyűlésen, hogy nemsokára megjelenik egy nemzeti szocialista tankönyv. E tankönyv alapján nyílt meg az agitátorképző tanfolyam, mert öszre nagy, országos kampányba kezdenek a nyilaskeresztesek. A gyűlés után gázpisztolygyakorlat volt a helyiségben.

Ki tud róla?

A főváros proletárlakta területein tehát akadálytalanul és háborítatlanul szervezkedik merényletekre a horogkereszt. A horogkeresztes sajtó természetesen nyílt színben nem vállalja a felelősséget ezekért a szervezkedésekért, valójában azonban minden egyenruhás horogkeresztes egyúttal a horogkeresztes sajtó agitátora is és bizalmas információk arról is szólnak, hogy

a horogkeresztes röpiratokat újabban nemcsak a Fichtebund küldi Magyarországra, hanem itt is készülnek.

Csodálatos, hogy akkor, amikor három szociáldemokrata beszélgetést „tiltott gyűlésnek” minősítik, ezeket a horogkeresztes összejöveteleket, ahol, amint megírtuk, többek között Bethlen és Eckhardt láb alól való eltételére izgatnak, senki

sem ellenőrzi, nyilván azért, mert horogkereszt kiváltságos hatóság kezelést élvez.

Jean Jaurès emlékét ünnepelte Párizs népe

(Párizs, július 31. — Inf.) Francia

országban gyászünnepségekkel emlékeztek meg Jean Jaurès meggyilkolásának huszonharmadik évfordulójáról. A fővárosban délután este a népfront pártjai különböző gyűléseket és gyászünnepségeket rendeztek. A délutáni órákban Bastille-térről kiindulva hatalmas menet indult meg Jaurès sírhelyéhez, a Panthéonhoz. A Panthéon előtt nagy tribünt emeltek s a szónokok onnan intéztek beszédeket tömeghez. A tribünről felolvasták Chautemps miniszterelnök üzenetét is. A többi szónok a népfront egyes pártjai nevében, továbbá általános szakszervezeti szövetségek képviselőiben tartott emlékbeszédet. A szónokok között volt Léon Blum helyettes miniszterelnök is.

A szociáldemokrata ifjúság gyűlései augusztus 4-én, este 1/2 8 órakor

Napirend: A politikai és gazdasági helyzet

ÓBUDAN: a Selmeci uca 14-16. szám alatti Munkásotthonban. Előadók: Lampel Mária, Walachi Gyula.

A JOZSEFVÁROSBAN: Magdolna uca 5-7. szám, Vasmunkásoknál. Előadók: Büchler József, Löke Gyula, Bottyánszky Margit, Wiener Tibor.

KÖBANYAN: Martinovics tér 3. szám, Munkásotthon. Előadók: Kristó Anna, Illinsky István, Németh József.

ZUGLÓBAN: Bosnyák tér 8. szám, Munkásotthon. Előadók: Szigeti Erzsébet, Virág Elek és Zuschlag Vilmos.

PESTERZSÉBETEN: Nagy György István uca 2. szám, Munkásotthon. Előadók: Bienhofer János, Csóry Gabriella, Fodor Pál.

HÉTKÖZBEN

A NÉMET nyersanyaggyártásról és ugyanekkor a német termés rendőri őrizetéről olvasunk. A többszám nem valamiszerényeségi többes, amely a királyi többesnek alakban rokona, tartalomban ellentéte, hanem valóban ketten olvassuk. Az egyik e sorok írója, a másik egy ismerőse, aki egész családjával együtt a legészlelőbb jobboldali politika dús hasznóhajtó virányán édeleg és aki az elragadtatás hangján szólal meg: „micsoda rend, micsoda fegyelem!” Ugyanez a jóismerős valamiféle hivatalos ügyben Párizsban járt nemrégiben és felháborodottan mesélte, hogy a kiállítási munka kellő közepén milyen nyugalommal és milyen derűvel ödöngének a munkások. „Hiába — mondotta — az egyik a porosz rend, a másik a latin rendetlenség, az egyik a fegyelem nevelő és alkotó szelleme, a másik a bűnös és rothasztó individualizmus, az okatlan és szemtelenség nagyratörés szomorú eredménye.”

Bőlintgattam kiváló ismerősemnek, mert hiába is próbáltam volna vele szemben az ellentmondást. Hallgattam és — felfedeztem valamit. A nagy felfedezések állítólag pillanatok alatt születnek. Nos, ilyen nagy felfedezés boldog szülőapja vagyok és az eredményeket közrebozsátom. Nem igaz, hogy a szabadság és az emberi méltóság az uralmi forma terméke. A szabadság és az emberi méltóságnak belülről kell jönnie. Nem igaz az, hogy Németország elsősorban a horogkereszt alatt szenved. Elsősorban a maga polgárainak és lakosainak lelkiességét szenved. Mint materialistának és mint a történelem némi módon való ismerőjének természetesen nem okozna nagyobb nehézséget az, hogy az em-

ber mögött megtaláljam azokat a tényezőket, amelyek olyanná tették, mint amilyen, de viszont a tényezőkkel együtt sem magyarázható meg egész pontosan, hogy miért jelentett számomra kellemtelen idegenkedést az a nyakig-lab német, aki a Csáky uca sarkán porosz esetlenségű udvarias-sággal kérdezte tőlem, hogy hol a megállóhely és miért lettem való-sággal szerelmes abba a francia, kecskeszakállú, nyilván adóhiva-talnok, sőtárnok, falusi orvos vagy jegyző foglalkozású, slamos öreg bácsiba, aki arra volt kíváncsi, hogy merre van fővárosunk egyik rendkívül középrangú szállodája.

Szimpátiákról és antipátiákról senki sem tehet és ezekért nem felelős. De annak ellenére, hogy Goethe a világ legnagyobb költője, és annak ellenére, hogy Beethoven és Bach a világ legnagyobb muzsika, egy párizsi munkás — még a horogkereszt nélkül is — körül-belül tiszteresét éri emberileg annak, amit egy berlini kispolgár megér.

ISMERŐSEIMET elborzasztottam azzal, hogy amikor legutóbb — még a náciizmus előtt — Németországban jártam, azzal jöttem haza Berlinből, hogy az autógumik hiába koptatják feketére az aszfaltot, hiába tombol és kavargó Berlin utcáin a nagyváros, Berlin mégis gigászi Mucsa, számtalan falunak, vagy inkább számtalan német Karcagnak és Kiskunfélegyházának torz és gusztustalan ösze-tése. Aki a Siegesallee látta és hozzá — ha csak képen is — az

Are de Triompheot, aki tudja, mi a különbség az Eiffel-torony és a Funk-Turm között, nemesak magasságban, de gracilitásban is, aki hallott egyszer német előadót, amint laposságait a világ legtudományosabb ábrázatával mondja el és olvasott egyszer francia esszét, általában akinek füle van a nyelvek számára és megérzi a szóból a lelket, az érti majd, hogy annak ellenére, hogy mi itt Magyarországon legnagyobbbrészt a német nyelven keresztül kötődünk össze Európával, miért tudjuk és miért valljuk, hogy a kultúra és a civilizáció a Rajna túlsó partján kezdődik és Marianne, a kövér, lompos Marianne, az egyáltalán nem harcias Marianne miért áll hasonlíthatatlanul közelebb néhányunk szívéhez, mint a kebedűs és zord Germánia.

FRANCIA ÉRTÉKEK is elhomályosulnak ugyanúgy, mint a németek. Hogyan elkopott például Anatole France széke és milyen pókháló lett ugyanakkor az öreg Gerhardt Hauptmann is. Csakhogy: Anatole Francencak csak a mai fiatalok, az irodalomba újonnan szagolók részére nincs mondanivalója. Annak, aki már megtanulta azt, hogy ódon palackokban sokszor a legnemesebb borsárgállik, annak, aki le tudja hán-tani egyről-másról az időszertütlenség burkát, örök élmény és örök élvezet Crainquebille apó a maga kicsiny és mégis nagy tragédiájával, Nyársforgató Jakab a maga szkeptikus és mégis vaskos bölcseségével, még mindig megvan és

még mindig él, még mindig mond, még mindig tanít és még mindig kiváltja azt a esendes, befelé való mosolygást, amely a legizibb élmény és a legnagyobb élvezet. A „Ketzer von Soana” nemrég íródott. Talán még másfél évtizede sincs. Ki kíváncsi rá? Kinek mond valamit? Ki fedez fel benne valamit? Én nem és azt hiszem, mások sem. Az öreg germán, akinek kezébe olyan pompásan illik a sörös kupa, aki naturalista ifjúságától oly remekül eljutott a Goethe-utánzás sivárságához, ez a szoborra merevedett és előlegezett halhatatlanság bizony nagyon vén és nagyon tegnapi. Vén és mulandó minden halhatatlansági képzetével és modell-állásával együtt. A halhatatlanság furcsa valami. Az a esüfö, vén ember, aki semmiben sem hitt — talán még a maga elhivatottságában sem —, aki oly remekül és olyan galádul jól látta a világot, lám, a kecskeszakállú Anatole France eltemetve és beporosodva még mindig és most igazán halhatatlan. Aminthogy a Brandenburi Kapu régen az enyészeté lesz már és a Spree gusztustalan hínárja már régen befonta az egész mucsa Bábelt, amikor a széke Szajna partján még mindig nagy, ragyogó és virágzó lesz az érthetetlen és kiismerhetetlen, lenyűgöző és elkápráztató Fény Városa: Párizs.

Meg kell mondani; nem is arról van szó, horogkereszt vagy demokrácia. Talán még többről, talán még mélyebbről. Arról, ami a latin és a germán lélek között van, arról, ami lehetetlenné teszi, hogy a Rajna két partja között — demokráciában vagy diktatúrában — valaha is híd verődjék.

Góra Lajos